

УДК 332.04

К. Джауд Абасс

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ Й ПОРІВНЯННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИХ МЕХАНІЗМІВ УПРАВЛІННЯ РЕСУРСНИМИ ПОТЕНЦІАЛАМИ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ ПРОМИСЛОВИХ ВУЗЛІВ УКРАЇНИ ТА ІРАКУ

Стаття присвячена викладенню результатів компаративного аналізу ефективності організаційно-економічних механізмів управління ресурсними потенціалами будівельних підприємств в межах промислових вузлів України та Іраку з обґрунтуванням відповідних висновків і практичних рекомендацій. Обґрунтована необхідність застосування імітаційного моделювання масиву інформації підприємств, впровадження механізму узгодження економічних інтересів й механізму софінансування будівельних проектів

Ключові слова: *ресурсний потенціал, організаційно-економічний механізм управління, промисловий вузол, «контури» факторів, компаративний аналіз, механізм узгодження інтересів, механізм софінансування, імітаційне моделювання*

Вступ

В концептуальному сенсі ресурсний потенціал підприємств в сучасній науковій літературі розглядається як матеріальна база функціонування всіх видів економічного потенціалу, практична основа прийняття управлінських рішень за всіма напрямками господарської діяльності. Дослідники доходять висновку, що ресурсний потенціал розуміється як комплекс наявних видів ресурсів, інтегрованих у складові й потенціали-чинники, використання яких дозволяє досягати певного економічного ефекту, вирішувати цілий комплекс господарських проблем підприємств [1- 3]. Отже, результати поглибленого дослідження ресурсного потенціалу стають для багатьох вчених теоретичним підґрунтям вдосконалення методичної й організаційної бази побудови більш ефективних моделей механізму управління ресурсними можливостями різних галузевих підприємств в межах національної економіки [4]. Проте залишаються майже невирішеними питання оцінки ефективності організаційно-економічних механізмів управління ресурсними можливостями галузевих підприємств як суб'єктів господарювання не лише національної, але й регіональної та локальної економічних систем, вплив яких для підприємств є визначальним для прийняття рішень щодо ресурсопостачання, ресурсовикористання, забезпечення розвитку ресурсної бази господарської діяльності тощо. В ході дослідження цих питань може виявити специфічний національний «колерит» висновків, якщо досліджуватимуться галузеві підприємства різних країн.

З врахуванням сказаного *метою* даної статті є викладення результатів порівняння організаційно-

економічних механізмів управління ресурсними потенціалами підприємств певної галузі (будівельної) в межах локальних економічних структур (промислових вузлів) національних економік України та Іраку. Для вирішення поставленої мети необхідно розв'язати наступні питання: 1) виявити характер взаємозв'язків між розвитком ресурсних потенціалів будівельних підприємств та зростанням ресурсних можливостей більш складних структур; 2) стисло викласти внутрішні процеси й особливості руху ресурсного потенціалу підприємств різних країн; 3) визначення реакції ресурсних потенціалів підприємств щодо впливу чинників середовища; 4) за результатами порівняння ефективності організаційно-економічних механізмів управління ресурсними потенціалами будівельних підприємств різних країн описати комплекс вдосконалюючих заходів для українських мікросуб'єктів господарювання будівельної галузі.

Викладення результатів дослідження

В ході дослідження особливостей існуючих моделей організаційно-економічного механізму управління ресурсним потенціалом підприємств було також з'ясовано, що він є складним об'єктом управління, що має певну структуру, внутрішню інтеграційні процеси й проявляє реакцію на вплив чинників середовища. Перед усім було виявлено, що: 1) ресурсний потенціал підприємств функціонує, проходячи етапи формування, адаптації і розвитку; 2) функціонування ресурсного потенціалу відбувається на мінімікро- (рівні окремого суб'єкту господарювання), метамікро- (рівні промислових вузлів), мезорівні (регіональному) та макрорівні (рівні національної економіки) [5]; 3) в процесі руху ресурсного

потенціалу відбувається відтворення умов його створення, зростання й адаптації до впливу факторів середовища, характер взаємодії яких можна визначити як циклічний, що дає підставу досліджувати так звані «контури» чинників.

Вивчення чинників впливу на ресурсний потенціал підприємств та організаційно-економічний механізм управління цим потенціалом само стає окремим дослідницьким питанням й донині не втрачає актуальності. Нами з'ясовано, що фактори впливу на ресурсний потенціал підприємств можна згрупувати у такий спосіб [6]:

а) внутрішній «мінімікроконтур» факторів, що діють на рівні власне підприємств й характеризують вплив інших мікросуб'єктів на ресурсні можливості підприємств;

б) зовнішній «метамікроконтур», що об'єднує фактори, що характеризують вплив більш складної економічної системи (промислового вузла) на ресурсний потенціал підприємств;

в) зовнішній «мінімезоконтур» факторів, що діють на ресурсні можливості підприємств з боку регіональної економічної системи;

г) «макроконтури» факторів впливу на ресурсний потенціал підприємств створюють загальну ресурсну базу їх функціонування та відтворення ресурсних можливостей.

Демонстраційне дослідження впливу «контурів» факторів було виконано на прикладі будівельних підприємств Багдадсько-Таджійського (провінція Багдад, Республіка Ірак) та Лисичансько-Рубіжанського (Луганська область, Україна) промислових вузлів через схожість процесів відтворення їх ресурсних потенціалів й виявлено, що чинники зовнішнього «контуру» здійснюють практично однаковий вплив на ресурсний потенціал підприємств обох досліджуваних вузлів. Розрахунки за даними підприємств [7-9]: показали, що до впливу зовнішніх чинників найбільш чутливими є такі складові ресурсного потенціалу будівельних підприємств Лисичансько-Рубіжанського промислового вузла Луганської області, як матеріально-технічна й фінансово-інвестиційна, відтік ресурсів за цими складовими був надвеликим за досліджуваний період 2009-2013 років. Напроти, для іракських корпорацій Багдадсько-Таджійського промислового вузла (через відтік трудових ресурсів) найбільш вразливою виявилася інтелектуальна складова. Наразі господарсько-політичні реалії України стосовно відтворення ресурсного потенціалу підприємств та промислових вузлів Луганської області можна ідентифікувати як більш несприятливі навіть порівняно з умовами господарювання у такому «складному» регіоні, як Ірак.

Протягом 2009-2013 років відбулося значне погіршення перебігу процесу відтворення ресурсного потенціалу досліджуваних будівельних підприємств, що негативно вплинуло на стан ресурсних можливостей промислових вузлів, адже підприємства згортали діяльність через економічну й політичну кризи: якщо у 2009 році сукупний вплив будівельних підприємств можна було оцінити як сприятливий, у 2012 році - як помірно-позитивний, а протягом 2013-2014 років – він став майже руйнівний. За Багдадсько-Таджійським промисловим вузлом сукупний вплив будівельних підприємств на ресурсні можливості вузла у період 2009-2013 років коливався від помірно-позитивного до помірно-негативного, що спричинено збитковою діяльністю General Company of Building Industry, яка негативно вплинула на ресурсні можливості іншої корпорації даного вузла - General Building&Manufacturing Company та ресурсний потенціал вузла в цілому.

На основі застосування матриці критеріїв оцінки ефективності організаційно-економічного механізму управління ресурсним потенціалом будівельних підприємств досліджуваних промислових вузлів та проведення відповідних розрахунків було з'ясовано, що ефективність організаційно-економічного механізму управління ресурсним потенціалом корпорацій Багдадсько-Таджійського промислового вузла була вищою за українські будівельні підприємства, хоча її коливання були достатньо значними, що свідчить про вочевидь більшу адаптивну здатність іракських корпорацій до створення придатних умов відтворення ресурсних потенціалів.

Проведені дослідження також показали, що організаційно-економічний механізм управління ресурсним потенціалом будівельних компаній Багдадсько-Таджійського промислового вузла значно ефективніше спрацьовує на всіх етапах відтворення ресурсного потенціалу та за всіма функціональними блоками процесу управління. Це зумовлено більшою скоординованістю роботи всіх (мікро-, мезо-, макрорівнів управління ресурсним потенціалом будівельних корпорацій даного вузла), а саме: діяльністю ради топ-менеджерів корпорацій вузла щодо спільного вирішення проблем ресурсозабезпечення; пошуком нових регуляторів процесу відтворення ресурсних потенціалів корпорацій (механізмів взаємоузгодження інтересів щодо створення вигідних схем ресурсопостачання, використання переваг інтегрованих зв'язків з більш могутніми корпораціями тощо); активною й продуктивною участю держави у вирішенні проблем розподілу ресурсів, замовлень, наданням цільової підтримки тощо.

Безумовно, проблема вдосконалення існуючої моделі організаційно-економічного механізму управління ресурсним потенціалом є актуальною як для українських, так і іракських підприємств, хоча для останніх за існуючих умов вона невинно загострюється. Ми вважаємо, що при вдосконаленні організаційно-економічного механізму управління ресурсним потенціалом будівельних підприємств Лисичансько-Рубіжанського промислового вузла доцільно врахувати іракський управлінський досвід, вивчення якого показує на необхідність перед усім [10;11]:

1) в теоретичному плані - подальшого вдосконалення концепції побудови ефективного організаційно-економічного механізму управління ресурсним потенціалом підприємств з позицій гармонічного розвитку ресурсної бази промислового вузла й регіону в цілому;

2) в методичному плані – більш активного застосування сучасних математичних методів дослідження (імітаційне моделювання, таксонометричний аналіз, матричний підхід до розробки показників, оціночних моделей тощо);

3) в практичному плані – впровадження комплексу заходів, розроблених за результатами компаративного (порівняльного) аналізу ефективності організаційно-економічного механізму управління ресурсним потенціалом вищезгаданих будівельних підприємств України та Іраку.

Для створення дієвої життєздатної моделі організаційно-економічного механізму управління ресурсним потенціалом українським і іракським підприємствам необхідно пройти достатньо довгий шлях. Однак, приклад будівельних підприємств Лисичансько-Рубіжанського промислового вузла більш яскраво продемонструє, що з метою підвищення ефективності означеного механізму цим підприємствам спочатку необхідно реалізувати наступний комплекс заходів:

1. Впровадити в управлінську практику імітаційне моделювання процесу відтворення ресурсних потенціалів будівельних в межах промислового вузла, регіону в цілому. Імітаційне моделювання має спільно виконуватися керівниками й фахівцями фінансово-економічних служб будівельних підприємств та органів місцевої й регіональної влади на бази стандартного пакету «офісних» програм. Це дозволить: а) покращити роботу аналітичного та прогнозно-планового блоку процесу управління ресурсним потенціалом на мінімікро-, метамікро- та мінімезорівнях структуризації економічних суб'єктів певної галузі національної економіки України; б) підвищити обґрунтованість управлінських рішень щодо забезпечення формування, адаптації і розвитку ресурсних потенціалів; в) полегшити пошук нових й

вдосконалити існуючі важелі та інструменти управління ресурсним потенціалами підприємств з позицій збільшення ресурсних можливостей більш складних економічних структур.

2. Впровадити механізм узгодження інтересів сторін, що передбачає всебічне урахування майбутніх позитивних/негативних ефектів. В основу цього механізму має бути покладений метод, що базується на комплексному аналізі всіх можливих витрат і вигід за кожним альтернативним рішенням. На основі результатів такого аналізу має розроблятися та ухвалюватися оптимальне рішення, вигідне для всіх зацікавлених сторін, отже здійснюватися взаємоузгодження рішень.

3. Оптимізувати схему ресурсопостачання, зокрема щодо постачання будівельних матеріалів (конструкцій) на БПК «Луганськбуд» (як провідного будівельного підприємства Лисичансько-Рубіжанського промислового вузла), шляхом реорганізації у вертикально-інтегровану структуру за допомогою продажу частки акцій підприємства транснаціональній будівельній корпорації ПрАТ «Слобожанська будівельна компанія». Внаслідок цього зміцнення матеріально-технічної складової позитивно вплине на ресурсний потенціал БПК «Луганськбуд»: збільшення на 2% ресурсних можливостей підприємства обумовить на 13% зростання ресурсного потенціалу Лисичансько-Рубіжанського промислового вузла. Такий самий ефект спостерігався в провінції Багдад, коли, завдяки створенню вертикально-інтегрованих структур та виваженому втручанням держави в процес відтворення ресурсного потенціалу регіону, відбувався позитивний вплив на стан ресурсних потенціалів корпорацій та Багдадсько-Таджійського промислового вузла в цілому .

4. Впровадити механізм софінансування витрат «банк- підприємство» для підсилення фінансово-інвестиційної складової ресурсного потенціалу будівельних підприємств, перед усім БПК «Луганськбуд» як найбільш впливового на рівень вузлового ресурсного потенціалу. БПК «Луганськбуд» може заздалегідь акумулювати кошти для майбутніх розрахунків з контрагентами за ремонти обладнання на депозитному рахунку банку, який наразі обслуговує підприємство, внаслідок чого зросте його ресурсний потенціал при збільшенні на 10% ресурсного потенціалу промислового вузла [12].

5. Активізувати господарську діяльність будівельних підприємств промислового вузла через прийняття участі у реалізації соціально значущих проектів, вибір яких здійснюватиметься з урахуванням економічних інтересів всіх суб'єктів й позитивно впливатиме на ресурсні можливості передусім цих будівельних підприємств й надалі

промислового вузла в цілому. Підтвердженням цьому є розраховані темпи зростання ресурсних потенціалів будівельних підприємств та промислового вузла в цілому (БПК «Луганськбуд» на 0,4%, ПрАТ «Лисичанськспецбуд» на 2,1%, ПрАТ «Рубіжанськбуд» - 0,01%, промислового вузла в цілому – на 0,1%).

Висновки

Підсумовуючи викладений матеріал, слід зауважити, що вдосконалення організаційно-економічного механізму управління ресурсним потенціалом підприємств як в межах України, так і в інших країнах, може досліджуватися не лише з метою зростання їх ресурсних можливостей, але й з позицій: по-перше, збільшення ресурсних можливостей більш складних за підприємства економічними системами; по-друге, гармонізації тенденцій зростання ресурсних потенціалів підприємств, промислових вузлів, регіонів. Зважаючи на сказане, організаційно-економічний механізм управління ресурсним потенціалом підприємств має сприйматися як складна управлінська підсистема, дія якої має спрямовуватись на досягнення рівня ресурсного потенціалу, здатного забезпечити досягнення стратегічних, тактичних й оперативних цілей функціонування як підприємств, так і промислових вузлів, регіонів як більш складних економічних систем. В такому аспекті має вдосконалюватиметься організаційне й методичне забезпечення планово-управлінських рішень на всіх етапах відтворення ресурсних потенціалів підприємств та розвитку вузлових й регіональних ресурсних потенціалів. Подальші дослідження в цьому напрямку можуть бути пов'язані з розробкою концептуальних основ побудови ефективного організаційно-економічного механізму управління ресурсним потенціалом галузевих підприємств на засадах гармонізації економічних інтересів підприємств й інших різнорівневих складних економічних систем.

Література

1. Ліпич О.М. Управління і регулювання виробничого-ресурсним потенціалом підприємств. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук: Спеціальність 08.02.03. – «Організація управління, планування і регулювання економікою». - Львів. - 2006. – 26 с.
2. Кузьменко О.В. Механізм управління ресурсним потенціалом підприємства/ О.В. Кузьменко. - [Електронний ресурс]/ Режим доступу: <<http://www.viem.edu.ua/konf/art.php?id=0307>>
3. Гонкало О.І. Механізм управління ресурсним потенціалом підприємства: принципи, цілі, задачі/ О.І. Гонкало// *The economic messenger of MNU.* – 2010. - № 4. – С. 62-68.

4. Андрушків Б., Мельник Л., Погайдак О. Шляхи підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу підприємства (дослідницькі аспекти)/ Б. Андрушків, Л.Мельник, О. Погайдак // *Формування ринкової економіки в Україні.* – 2012. – Вип. 27. – С. 3-7.
5. Прохорова В.В. Оценка силы влияния факторов на функционирование ресурсного потенциала промышленных предприятий / В. В. Прохорова// *Проблемы современной экономики* - 2013. - № 7. - [Електронний ресурс]/ Режим доступу: <http://irbis.crimea.edu/>
6. Ovechkina E.A., Abass K. Dzhaud. *Komparativniy analysis external contour of resource potential of territorial-production complexes in the conditions of Ukrainian and Iraq economic realities/ E.A.Ovechkina, Abass K. Dzhaud //Economics and management problems of science and practice Collection of scientific articles. Vol.1.* – Verlag SWG imex GmbH, Nurnberg, Deutschland, 2014. – P. 361-365.
7. *Iraq Economic Statistics, Iraq Economic Indicators (2001-2013).* [Електронний ресурс]/ Режим доступу: <http://www.economywatch.com/economic-statistics/country/Iraq/>
8. Відомості про БПК «Луганськбуд» та ПрАТ «Лисичанськспецбуд». - [Електронний ресурс]/ Режим доступу: <tables.finance.ua/ru/emitents/show/~/.../1>
9. Відомості про ПрАТ «Рубіжанськбуд». - [Електронний ресурс]/ Режим доступу: <www.ua-region.com.ua/search/?ko=0>
10. Тридід А.Н. Концепція построения организационно-экономического механизма формирования стратегии развития предприятия/ А.Н. Тридід. - [Электронный ресурс]/Режим доступа: <<http://www.eprints.ksame.kharcov.ua>>
11. Овечкіна О.А., Абасс К. Джауд. Дослідження проблем створення ефективного механізму управління господарською діяльністю вітчизняних економічних суб'єктів/ О.А. Овечкіна, Абасс К. Джауд// *Формування механізму стійкого розвитку економіки: теорія і практика: [колективна монографія].* – Дніпропетровськ: «ФОРМ Дроб'язко С.І.», 2014. – 438 с.
12. Abass K. Dzhaud. *Organizational and methodical bases of economic interests concordance of split-level subjects in the process of resource potential management of main brain enterprises/ Економіка. Фінаси. Право.* – 2015. - № 5/1. – С. 59-61.

References

1. Lypych, O.M. (2006) *Managing and regulating of manufacture resource potential of business.* Manuscript. Thesis for the degree of PhD of Economic sciences, specialty 08.02.03. - "Organization of management, planning and regulation of economy." - Lviv.
2. Kuzmenko, O.V. (2013) *Management mechanism of the resource potential of the enterprise / Kuzmenko, O.V.* Web. Available at: <<http://www.viem.edu.ua/konf/art.php?id=0307>>
3. Honkalo, O.I. (2010) *Management mechanism of the resource potential of enterprise: principles, goals, tasks.* The economic messenger of MNU. № 4.
4. Andrushkiv, B., Melnyk, L., Pohajdak, O. (2012) *Ways to improve the efficiency of resource potential of the enterprise*

(research aspects). *Formation of market economy in Ukraine*. Is. 27.

5. Prokhorov, V. (2013) *Assessment of the factors' power of influence on functioning of resource potential of industrial enterprises*. *Problems of Modern Economy*. № 7. Web. Available at: <http://irbis.crimea.edu/>

6. Ovechkina E.A., Abass K. Dzhaud. *Komparativniy analysis external contour of resource potential of territorial-production complexes in the conditions of Ukrainian and Iraq economic realities* / E.A.Ovechkina, Abass K. Dzhaud // *Economics and management problems of science and practice Collection of scientific articles*. Vol.1. - Verlag SWG imex GmbH, Nurnberg, Deutschland, 2014. - R. 361-365.

7. *Iraq Economic Statistics, Iraq Economic Indicators (2001-2013)*. Web. Available at: <http://www.economywatch.com/economic-statistics/country/Iraq/>

8. *Information about BIC "Luhanskbud" and JSC "Lysychanskspetsbud."* Web. Available at: [<Tables.finance.ua/ru/emittents/show/~ /.../ 1>](http://Tables.finance.ua/ru/emittents/show/~ /.../ 1>)

9. *Information about PJSC "Rubizhanskbud."* Web. Available at: www.ua-region.com.ua/search/?ko=0

10. Tryded, A.N. (n.d.) *The formation concept of organizational and economic mechanism of the development*

strategy of the enterprise building. Web. Available at: <http://www.eprints.ksame.kharcov.ua>

11. Ovyechkina, O.A., Abass K. Dzhaud. (2014) *Research of the problems of creation an effective mechanism for management economic activity of domestic business units/ Ovyechkina, O.A., Abass K. Dzhaud. Formation mechanism of sustainable development of the economy: theory and practice [collective monograph]*. - Dnepropetrovsk "FOP Drobyazko SI".

12. Abass K. Dzhaud. (2015) *Organizational and methodical bases of economic interests concordance of split-level subjects in the process of resource potential management of main brain enterprises* / *Economics. Finances. Law*. № 5/1.

Рецензент: к.е.н., доцент О.А. Овечкіна, Східноукраїнський національний університет імені В. Даля

Автор: АБАСС К. Джауд

стажер кафедри економіки підприємства та управління персоналом, Східноукраїнський національний університет ім. В. Доля
E-mail – abas200050@yahoo.com

РЕЗУЛЬТАТЫ ИССЛЕДОВАНИЯ И СРАВНЕНИЯ ОРГАНИЗАЦИОННО-ЭКОНОМИЧЕСКИХ МЕХАНИЗМОВ УПРАВЛЕНИЯ РЕСУРСНЫМИ ПОТЕНЦИАЛАМИ СТРОИТЕЛЬНЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ ПРОМЫШЛЕННЫХ УЗЛОВ УКРАИНЫ И ИРАКА

Абасс К. Джауд

Статья посвящена изложению результатов компаративного анализа эффективности организационно-экономического механизма управления ресурсными потенциалами строительных предприятий в составе промышленных узлов Украины и Ирака с обоснованием соответствующих выводов и практических рекомендаций. Обоснована необходимость применения имитационного моделирования массива информации предприятий, внедрения механизма согласования их экономических интересов и механизма софинансирования строительных проектов

Ключевые слова: ресурсный потенциал, организационно-экономический механизм управления, промышленный узел, «контуры» факторов, компаративный анализ, механизм согласования интересов, механизм софинансирования, имитационное моделирование

RESULTS OF RESEARCH AND COMPARISON OF ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC MECHANISMS OF RESOURCE POTENTIAL'S MANAGEMENT IN CONSTRUCTION OF INDUSTRIAL HUB IN UKRAINE AND IRAQ

Abass K. Gawd

In the article, it is stipulated that the scientists' attention to the problems of improving the management mechanism of resource potential of industrial enterprises is unabated because of the complexity of the research object, the emergence of new aspects of its determination and the new research tasks. Herewith, the issues of effectiveness assessment of the organizational and economic mechanisms of resource management capabilities of industrial enterprises from the point of resource capabilities' increase of more advanced economic systems (industrial hubs, regions) remains quite unsolved. In the article it is proved that the changes of the resource base state of these systems are the most influential factor in the formation of the resource potential of the company and the basis for the decision making on resource provision and utilization, and further development of the business. In the article on the example of Ukrainian and Iraqi construction companies is proved that creating of an effective organizational and economic mechanism of governance is crucial condition for the development and harmonization micro resource potential of companies and industrial hubs, meso resource potential of regions and macro resource potential of the country. Further research in this area are associated with the development of conceptual frameworks for improving existing models of effective organizational and economic mechanism of resource potential management of industrial enterprises on the basis of harmonization of economic interests with subjects of the external environment.